

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології і педагогіки
Педагогічний факультет
Кафедра теорії і методики виховання

ІННОВАТИКА У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ

Часопис кафедри

Випуск 4

Рівне – 2014

УДК 37:005.591.6

ББК 74.20

I – 66

Інноватика у навчанні та вихованні. Часопис кафедри.
Випуск 4 / Упор. Петренко О.Б., Гринькова Н.М. – Рівне: РДГУ,
2014. – 120 с.

Рецензенти:

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. В., професор, доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету початкової освіти і філології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Сейко Н. А., доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи Житомирського державного
університету ім. І. Франка, зав. кафедри соціальної педагогіки та
педагогічної майстерності

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 9 від 25 квітня 2014 року).

ЗМІСТ

Передмова	3
<i>Вознюк Г.Ф.</i> Громадянське виховання учнівської молоді у Дубенському районі	4
<i>Болгар О.М.</i> Формування іміджу майбутнього вчителя в процесі вивчення педагогічних дисциплін у професійному навчальному закладі	8
<i>Глова І.В.</i> Роль сім'ї у соціалізації і формуванні особистості молодшого школяра	19
<i>Гринда І.П.</i> Гендерне виховання молодших школярів: теоретичний та практичний аспекти	24
<i>Гуляш І.М.</i> Особливості формування екологічної культури учнів молодшого шкільного віку	33
<i>Дубенська В.В.</i> Організаційно-педагогічні умови морального виховання учнів початкових класів у процесі взаємодії школи та сім'ї	38
<i>Король В.В.</i> Ідеї В.О. Сухомлинського про формування почуття відповідальності в учнів початкових класів	52
<i>Максимчук М.Є.</i> Роль засобів мережі інтернет у моральному вихованні учнів початкових класів	58
<i>Останчук А.Г.</i> Проблеми соціалізації ліворуких дітей в освітньому середовищі	65
<i>Прокочук Н.П.</i> Морально-етичне виховання молодших школярів засобами народної педагогіки	73
<i>Рибчинська К.О.</i> Організація трудового виховання школярів у мікрорайоні школи	80

<i>Сацюк Я.В.</i> Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці	86
<i>Смосюк А.О.</i> Організаційно-педагогічне забезпечення процесу громадянського виховання молодших школярів	94
<i>Сокогутун С.А.</i> Соціалізація підростаючого покоління як соціально-педагогічна проблема	102
<i>Шварц Н.В.</i> Формування безпечної поведінки в дітей молодшого шкільного віку в інтернет просторі	109
<i>Шумська О.О.</i> Ноосферна освіта в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського	114

5. Інтернет-залежність як предмет психологічного дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: [http://psytopos.lviv.ua / naukovi-publikatsiji / internet-zalezhnist/](http://psytopos.lviv.ua/naukovi-publikatsiji/internet-zalezhnist/).
6. Коноплицький С. Інтернет как предмет социологического анализа / С. Коноплицький // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2005. – № 3. – С. 186–193.
7. Міжнародна організація «Школа рівних можливостей» [Електронний ресурс] – Режим доступу до стор. : [http://www.gender-ua.org / index.php](http://www.gender-ua.org/index.php)
8. Міжнародна організація ЕКПАТ [Електронний ресурс] – Режим доступу до стор. : [http://www.ecpat.de /](http://www.ecpat.de/)
9. Он-ляндія – безпечна веб-країна [Електронний ресурс] – Режим доступу до стор. : [http://www.onlandia.org.ua /](http://www.onlandia.org.ua/)
10. Особливості формування безпечної поведінки в інтернет-мережі у міжнародному та вітчизняному досвіді [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела : <http://elibrary.kubg.edu.ua>.

УДК 37 (091) : 504

ШУМСЬКА О. О., магістрантка
педагогічного факультету, групи ППМ-51
Науковий керівник: **С.Г. Карпенчук**
доктор пед.наук, професор
кафедри теорії та методики виховання
Рівненського державного гуманітарного
університету

НООСФЕРНА ОСВІТА В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

***Анотація:** у статті актуалізовано проблему ноосферної освіти, ноосферного виховання особистості; розкрито сутність феномену “ноосфери”; формування ідеального стану розвитку людської цивілізації.*

***Ключові слова:** ноосферна освіта, ноосферне виховання, ноосферизація.*

Дослідження проблеми ноосферного виховання спонукало нас звернутися до невичерпних джерел педагогічної спадщини видатного українського педагога гуманіста В. О. Сухомлинського. Для шкляли Василя Олександровича є характерним те, що в ній цілеспрямовано й планомірно здійснювалася ноосферизація свідомості і діяльності вихованців. Невідомо, чи був В.О. Сухомлинський знайомий з ноосферною концепцією В. І. Вернадського, але вивчення його спадщини переконує нас що Павлівська середня школа була школою ноосферного виховання підрастаючих поколінь, школою гуманістичного становлення і всебічного розвитку особистості.

У творах видатного педагога природа визначається, як провідний фактор виховання. Він писав: "Багаторічний досвід навчально-виховної роботи переконує, що природа не тільки об'єкт пізнання, не тільки сфера активної діяльності наших вихованців, а й частина їх буття, взаємовідносин, всього ладу їх життя. Природа – величезної ваги виховний фактор, що накладає свій відбиток на весь характер педагогічного процесу.

"... Природа як світ, у якому дитина народжується, пізнає навколишню дійсність і саму себе, полегшує виховну роботу і водночас ускладнює її, бо робить її багатішою, багатограннішою. Постійне спілкування з природою і взаємодія з нею стають істотною стороною виховного процесу" [2; 543].

У Павлівській школі кожен учитель початкових класів склав план подорожей до джерел думки і рідного слова. Ці своєрідні заняття на природі вони називали уроками мислення.

Спілкування з природою повинно відбуватися у різних формах: через працю, споглядання, творчість, науковий пошук, спостереження, милування. Головним у виховній практиці є створення умов, за яких дитина могла б торкнутися природи не тільки рукою, а й розумом, серцем і душею. Саме в цій єдності і виявляється ноосферизація свідомості і діяльності вихованців: добрий розум, чуйне серце створюють дбайливу руку, яка ніколи не заподіє зла всьому живому, буде творити красу і гармонію. "Природа стає могутнім виховним фактором лише тоді, коли маленька людина після трьох-чотирьох років навчання в школі з подивом приходить до думки: світ навколо мене став багатшим, красивішим і ця зміна світу – моя праця, це я" [2; 549].

Будь-яке спілкування школярів з природою у Павлівській школі здійснювалося на засадах екологічної етики. Воно завжди було проникнуте співчуттям до страждань людей і живих істот, співпереживанням, що спрямоване на допомогу, охорону і збереження життя у всьому розмаїтті його проявів. Такого співпереживання навчали терпляче, наполегливо, як вчать малюка ходити. Застосовувалися різні форми виховання. Це могло бути вигодовування пташеняти, догляд за деревом або квіткою. Щоб запобігти безсердечності, павлівських школярів виховували у дусі турботи, тривоги, неспокою про живе і красиве. На думку В.Сухомлинського, природа сама собою не виховує. Дитина стане розумною, моральною, прекрасною, доброю і непримиренною до зла за умови активного "взаємодіяння" з природою.

Якою ж повинна бути взаємодія школярів з природою, щоб відповідати принципам ноосферного виховання? В.Сухомлинський так відповідає на це запитання: "Активно впливати на природу, але при цьому залишатися сином її, бути вінцем її творіння і водночас володарем її сил, по-синівському бережливо ставитися до неї – ось яку позицію треба виховувати в учнів у процесі їх взаємодіяння з природою"

"З перших днів перебування в школі, – писав В.Сухомлинський, – ми спонукаємо до такого: якщо ти побачив, що на дереві надламана гілочка, дбайливо прив'яжи її, змаж рану: якщо це зроблено вміло і своєчасно – гілочка приживеться. Ми вчимо це робити, але це лише один бік справи. Головне в тому, щоб у дитини заболіла душа, коли вона побачила пошкоджене дерево" [2; 559].

Таким чином, природа в системі "гармонії педагогічних впливів" виступає ефективним засобом формування у школярів кордоцентризму, коли навколишній світ сприймається і оцінюється спочатку серцем. Емоційний фон утворюють такі почуття, як ніжність, сердечність, лагідність. Ноосферному вихованню сприяє глибоке емоційно-естетичне злиття, єднання людини з природою. Вивчаючи творчу спадщину В.О.Сухомлинського, домагаємось цього.

Педагог має стати вище шаблону, навіть найчіткішого. Його покликання – творити особистість. Те, що пріоритет

людини став усвідомлюватися нашим суспільством в останні роки, було фундаментом, педагогічним кредо павлиського вчителя, котрий заявив ще понад століття тому: «Світ вступає у вік Людини. Більше, ніж будь-коли ми зобов'язані думати про те, що ми вкладаємо в душу людини» [3, с. 533]. Менше тріскучих фраз про любов до людства взагалі, більш конкретного діла, сердечної участі в житті, творенні радощів” – закликав В. О. Сухомлинський всіх, хто має справу з найвищою цінністю - особистістю людини, її формуванням.

Діти не можуть пізнавати красу без яскравого емоційного слова вчителя. "В руках вихователя слово – такий же могутній засіб, як музичний інструмент в руках музиканта, як фарба в руках живописця, як різець і мармур в руках скульптора. Як без скрипки немає музики, без фарби і пензля – живопису, без мармуру і різця – скульптури, так без живого, трепетного, хвилюючого слова нема школи" [1; 160].

Краса природи і добре слово вчителя про цю красу створювали умови для органічного поєднання образу, емоції і слова. Це злиття формувало у дитини стан духовної готовності до пізнання Природи і перетворення її за законами краси.

Сутність виховання В.О. Сухомлинський вбачав у систематичному, терплячому, тривалому впливі на розум дитини з метою, щоб та усвідомила і відчула «себе як частинку природи, здивувалася, навіть була вражена думкою природи, вмiє берегти почуття вдячності за те, що вона живе; поки вона діяльна клітина організму, що називається природою. З цього повинні починатися освіта і виховання» [3,с. 559].

Головним у вихованні в учнів дбайливого ставлення до природи є принцип поєднання навчання та виховання з навколишнім життям. Здійснювали його через зміст освіти, організацію та методи навчання і виховання. Так, враховуючи психолого-фізіологічні особливості дитини й те, що її виховує навколишнє середовище, В.О. Сухомлинський організував навчання дітей безпосередньо в природі. Він вважав «що важлива умова активної розумової праці – зв'язок думки з першоджерелом – навколишнім світом» [2, с. 255]. Тому педагог використовував нетрадиційні форми організації навчання: «уроки мислення серед природи», «зелені класи», «уроки –

подорожі» тощо. Це сприяло нагромадженню чуттєвих вражень, поєднанню природної цікавості учнів.

У чому ж суть школи ноосферного виховання В.О. Сухомлинського? Це – школи живої гармонії, що наповнена світлою радістю і енергією добра і любові до всього живого. Її стіни не із скла та бетону, а із теплого каменю, нагрітого сонцем і омитого живою водою. Кожного, хто переступає її поріг, огортають духмяні пахощі квітів і дерев. У кожного куточку школи йде напружена праця думки дитини, що пізнає і себе і навколишній світ. Ця думка, ніби ранкова зоря, освітлює дитячу свідомість. Головне – не сполохнути її як метелика з квітки. Ми всі повинні зрозуміти єдність Людини і Природи та відчутти її Серцем.

Список використаної літератури

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: 4 т. Павлиська середня школа. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський. – 1976, 670 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори Сердце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В.О. Сухомлинський. – 1976, 670с.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т / В.О. Сухомлинський. – Київ: Радянська школа, 1976. - 654 с.